

Досвід прозріння: «Дивовижна благодать» Майкла Ептеда

ЮЛІЯ КАРПИЦЬКА

10 КВІТНЯ 2019

Фільми, що зачіпають соціально-політичні теми, можна умовно поділити на такі, у яких суспільні проблеми чи політичні події стають декораціями для особистих драм чи історій кохання героїв, і такі, у яких сама проблематика посідає центральне місце в сюжеті. Утім, є не тільки крайнощі: стрічці «Дивовижна благодать» вдається врівноважити ці дві стратегії оповіді. Тут, з одного боку, ідеться про одну з найсерйозніших проблем в історії людства – рабовласництво й торгівлю рабами; з другого, доволі переконливо показано життєву історію британського політика Вільяма Вілберфорса. І вкрай цікаво, що жодна з цих складових не превалює над іншою: режисер Майкл Ептед не жертвує фактами заради сюжету й не «прикрашає» життя героя. Мабуть, такого ефекту вдалося досягти завдяки тому, що особиста історія Вілберфорса була так тісно пов'язана з його публічною діяльністю, що зобразити одну без другої просто неможливо.



Кадр із фільму | IMDb

Вільямові Вілберфорсу був лише 21 рік, коли восени 1780 року його обрали членом британського Парламенту. Талановитий, красномовний і незалежний у поглядах, він швидко став відомим політиком. Його палкі, іронічні, часом провокативні промови роззброювали опонентів. 1784 року Вілберфорс вирушив у подорож Європою, яка призвела до великих змін у його мисленні: він повернувся у християнство, став прибічником аболіціонізму – руху за скасування рабства, який поширився в Британській імперії наприкінці XVIII сторіччя, – і просував інші соціально орієнтовані законопроекти, наприклад, полегшення покарань для злочинців. Усе подальше життя він присвятив боротьбі за права людей через політику. Вільям Вілберфорс помер 1833 року, через три дні після ухвалення законопроекту про скасування рабства у Великій Британії.

Сюжет «Дивовижної благодаті» практично не відхиляється від біографії головного героя. Фільм зображає також відомих тогочасних діячів, які належали до оточення Вілберфорса: Олава Еквіано, Вільяма Піта, Джона Ньютона. Особливо в контексті нашої розмови цікава постать Джона Ньютона – англіканського священника, який замолоду керував невіленьницьким кораблем, але пізніше розкався та створив гімн, де описав своє прозріння й навернення. Власне, від назви цього знаменитого християнського тексту – «О, дивовижна благодать»

(«Amazing grace») – і походить назва фільму. Розкаяння старого священника та його вплив на життя Вілберфорса – центральна точка сюжету. Гімн лунає в фільмі двічі, вказуючи на переміни в житті героїв.

Навернення самого Вілберфорса показано не зовсім виразно – просто в якусь мить він починає вірити й розповідає про це своєму оточенню. Значно більшу увагу режисер звертає на подальший складний вибір: Вілберфорс не може вирішити, присвятити своє життя Богові чи політиці. І саме в цій внутрішній боротьбі розкриваються ті моральні принципи, які стали основою його діяльності. Друзі підказують юнакові, що одне не суперечить іншому: можна присвятити життя Богові, щоби змінювати світ на краще через свої таланти. Вілберфорс використовує неперевершені ораторські здібності, стаючи голосом совісті для влади, і так виконує покликання християнина й політика.

Можна присвятити життя Богові, щоби змінювати світ на краще через свої таланти.

Цікаво, що головний герой постає реформатором, але не бунтівником. Коли мова заходить про революцію, він виразно висловлює свою позицію: зміни мають відбуватися законним шляхом, який не призведе до смертей іще більшої кількості людей. Це можна було б вважати нерішучістю, але ймовірніше, що так автори фільму ще глибше розкривають чесноти Вілберфорса. Як філантроп, він піклується й захищає не тільки тих, чиї права утискають, а й тих, хто може потенційно постраждати від певних дій.

Крім важливого уроку історії й захопливої біографії справді великої людини, фільм також приваблює акторським складом. Майкл Гембон, Ромола Гарай, Бенедикт Камбербетч і – виконавець головної ролі – валлійський театральний актор Йоан Гріффіт. Така компанія – це вже привід переглянути «Дивовижну благодать». А проте фільмові не вдалося привабити широкої аудиторії – він має на диво низькі рейтинги. Імовірно, так сталося тому, що в «Дивовижній благодаті», на відміну від таких фільмів із соціальною тематикою, як «Прислуга» чи «Суфражистки», дуже мало емоційної напруги. Наприклад, у «Прислузі» історії чорношкірих служниць показані як відчайдушний крик, особисті драми проймають і змушують співчувати. У «Дивовижній благодаті» глядач не побачить ані страждань пересічного раба, ані смерті дітей на цукрових плантаціях – усе описано на словах, й описано доволі сухо.

Думаю, фільм оминає візуальні подробиці теми, навколо якої обертається сюжет, свідомо:

автори вирішили не виходити за межі біографічного жанру. Вілберфорс, який ніколи не бував ані на цукрових плантаціях, ані на невольницьких кораблях, знає про життя рабів лише з розповідей своїх компаньйонів. Глядач же дивиться на світ очима головного героя, тож має той самий доступ до інформації: чує й уявляє, а не спостерігає безпосередньо. Це, до речі, викликає ще більше повагу до Вілберфорса – він присвятив життя захисту людей, яких не знав і навіть ніколи не бачив.

«Я був сліпим, але тепер прозрів». Ці слова з гімну «О, дивовижна благодать» добре втілюють наскрізну ідею фільму: людство за свою історію наробило чимало помилок, та поступове прозрівання спонукає до змін. На початку фільму Вілберфорс зупиняється, щоб урятувати чужого коня – ця небайдужість і є тією рушійною силою, що змінює світ. І не останню роль у цьому процесі відіграє виховання цінностей і внутрішнього морального закону. Цінувати й захищати життя – людське, тваринне чи рослинне – це одне з найважливіших завдань християнина. І хоча завдяки таким людям, як Вілберфорс, проблема рабства в сучасному світі здається вже не такою гострою (утім, не втомлюється нагадувати Папа Франциск, вона досі нагальна), є чимало інших загроз для гідності людини, на боротьбу з якими надихають такі фільми, як «Дивовижна благодать».

ЮЛІЯ КАРПИЦЬКА

10 КВІТНЯ 2019

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line **284**